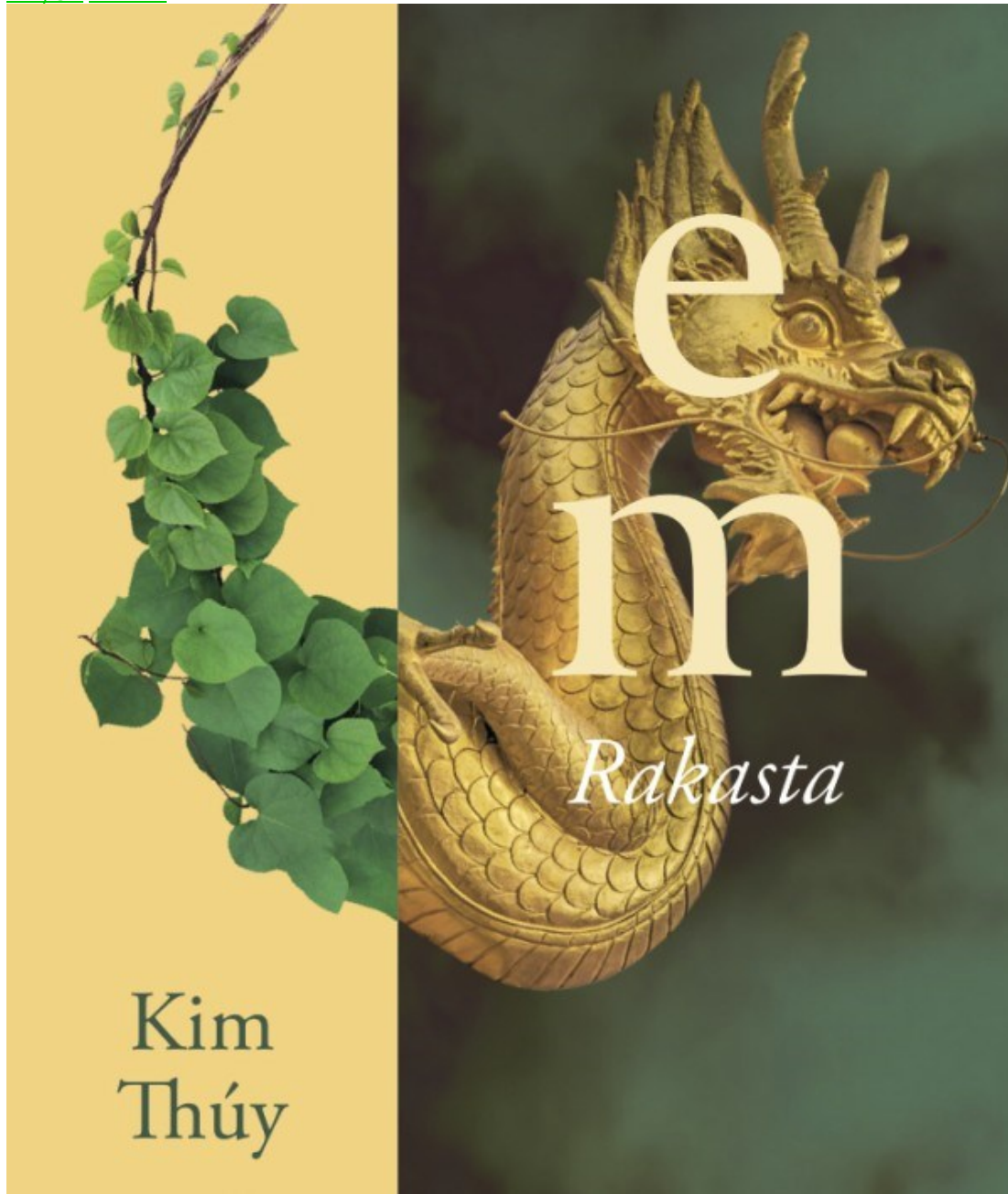

Kim Thúy: em – Rakasta (em).

[AM/31 ADMIN](#)

Sota ja rakkaus- RIITTA VAISMAA (15.12.2021)

Kanadalaistuneelta vietnamilaiselta Kim Thúylta on suomennettu kolmas mielenkiintoinen ja hyvin omaperäinen pienoisromaani. Jo edelliset *Ru* (2019) ja *Vi* (2019) perehdyttivät Vietnamin historiaan. *Em* keskittyy Vietnamin sotaan tai sotiin, kun taas *Ru* ja *Vi* ilmeisen omakohtaisina kertoivat enimmäkseen venepakolaisten kohtaloista. *Em* on aiempia suomennoksia tietopainotteisempi mutta silti ilmaisultaan yhtä kauniin runollinen ja lähes sadunomainen. Marja Luoman suomennoksessa kielen lumo säilyy.

Em tarkoittaa vietnamin kielellä pikkuveljeä tai -sisko. Sillä kuvataan myös nuorempaa kahdesta ystävyksestä tai pariskunnan naista. Sana ääntyy samoin kuin ranskan aime, rakasta. Kirjailija haluaa uskoa, ettei homonyymi ole sattuma. Hän korostaa rakkauden kaikki voittavaa ja rajoja ylittävää voimaa raskaissakin kohtaloissa.

Thúy kuvaa sodan mielettömyyttä, absurdiutta ja kaikessa kauheudessaan sattumanvaraisuutta. Hän kertoo rakkaustarinoita sodan varjossa. Kaiken kauheuden keskellä Thúyn tyyli on rauhallinen. Se etäännyttää pahimmissa paikoissa, vaikka päästää samaan aikaan hyvin lähelle kuvattaviaan.

Em on vastakkaisuuksien kirja. Keskeistä on välittäminen, huolenpito, inhimillisyys ja rakkaus, vaikka käynnissä on ihmisyyttä rikkova sota. Vaikka painopiste on vietnamilaisissa, Thúy pystyy näkemään ihmisyyden myös heidän vihollisissaan. Hän kuvaa koskettavasti ja vilpittömästi ymmärtäen amerikkalaisotilaita, jotka olivat nuoria poikia ensi kertaa poissa kotoa ja tilanteissa, joissa eivät osaa toimia ja joissa eivät millään muotoa halunneet olla.

Em on rakenteeltaan fragmentaarinen. Monen yksilön kautta hän kuvaa kokonaisen kansan kohtaloa. Fragmentaarisuus on myös haaste. Lukija saa olla tarkkana, muutoin saattaa joutua välillä eksyksiin, koska tapahtumat ja näkökulmat vaihtuvat nopeasti ja niistä kerrotaan usein hyvin lyhyesti. Minun piti lukea teos kahteen kertaan, jotta en kadottanut keskushenkilöiden tarinoiden yhteenkuuluvuutta. En silti yhdy Ruotsin radion kriitikkoon, joka kirjoittaa, että teos on palapeli, jossa on liikaa paloja. Päin vastoin, tarkka luku palkitaan.

Thúyn kerronta ihmisistä ja tapahtumista muistuttaa dokumenttia. Kun hän vielä sekä teoksen alussa että lopussa ottaa ikään kuin asiantuntijapuheenvuoron, dokumentinomaisuus korostuu. Missä määrin yksittäisillä tapahtumilla ja henkilöillä on todellisuus pohjaa, jää arvattavaksi.

Vietnamin sotaa käytiin vuosina 1954-75. *Emin* keskeisin henkilö Tãm syntyy jo Ranskan valloituksen aikana kumiplantaasin siirtomaaisännän ja hänen palvelijansa rakkauden hedelmänä. Hänen vanhempansa kuolevat sodan ensimmäisissä pommituksissa. Lastenhoitaja pelastaa tytön, rakastaa tätä, ryhtyy varaäidiksi ja huolehtii tytölle hyvän vaikka taloudellisesti melko niukan lapsuuden.

Emin muut henkilöt liittyvät eri tavoin Tãmiin, jonka elämä mullistuu uutisista tutussa My Lain verilöylyssä, jonka jälkeen hän oli yksin ja perheetön. Tãm selviytyy, vaikka hän joutuukin monien nuorten naisten tavoin sota-aiana elättämään itseään amerikkalaisotilaiden viihdyttäjänä.

Thúy kirjoittaa lempeästi Saigonin katulapsista, joita on paljon ja erivärisiä. Vaikka joidenkin yökerhojen työsuhde-etuihin kuuluu amerikkalaisotilaiden siementen poistaminen, näitä lapsia on maassa kymmeniä tuhansia. Thúy kirjoittaa siitä, miten perhe milloinkin muodostuu mm. lapsista, jotka auttavat toisiaan. Seitsenvuotias musta Louis löytää vauvan, hankkii tälle pahvilaatikon eikä

näpistä ruokaa enää vain itselleen. Louis, jonka Tâm ja tämän amerikkalainen tutkijamies Isaac sittemmin adoptoivat, katsoo, että hänellä on oikeus antaa vauvalle nimi, Hóng.

Thúy kuvaa amerikkalaisten sodan loppuvaiheeseen ajoittuneen Babylift-operaation, jossa sotilaiden lapsia kuljetetaan valtavia määriä USA:han adoptoitaviksi ja jonka keulakuvana on itse presidentti Ford.

Ensimmäinen lapsia kuljettava rahtikone tuhoutuu ja sen mukana kymmeniä tuhansia vauvoja ja lapsia. Osa pelastuu, ja uusilla lennoilla USA:han päätyy mm. Hóng.

Kun lasten kuljetus on ohi, on aika evakuoida sotilaat. Samalla onnistuu pakenemaan myös monia vietnamilaisia. Evakuointisuunnitelmat paljastuvat, kun amerikkalaiset eivät huomaa, että heidän palvelijansa ja kaikkialla hyörivät katulapset ymmärtävät ainakin osan näiden puheesta.

Evakuointilennoille päätyvät niin Tâm kuin Louiskin. Perhe Isaacin kanssa muodostuu vasta tämän jälkeen.

Thúy käyttää yllättävän ison määrän kirjansa vähäisistä sivuista kynsilakkabisneksen esittelyyn. USA:han päätyneiden vietnamilaisien ehdottomasti yleisin työpaikka on kynsistudio, jossa työajan määräävät vain asiakkaiden tarpeet ja joissa naiset ja myös lapset elävät pitkiä päiviä lakanhuuruudessa ilmassa. Asia on varmasti keskeinen ja tärkeä, koska toinenkin tänä vuonna suomennettu vietnamilaiskirjailija Ocean Vuong kirjoittaa samasta asiasta romaanissaan *Lyhyt maallinen loistomme*.

Hóngista tulee eliittiperheessä Emma-Jade. Hän päätyy matkaamaan ympäri maailmaa metsästämissä työnantajalleen elämyksiä. Toinen kosmopoliittinen nuori on Louis, joka matkustaa äitinsä studioilta alkaneen kynsilakkabisneksen kehittämihankkeissa. Nuoret kohtaavat kansainvälisillä lentokentillä. Tâmin kohtaloksi koituu jo lapsena tapahtunut altistuminen Vietnamiin kylvettyihin kasvimyrkkyihin, osansa ovat tehneet myös kynsilakat.

Alkueräisteoksen nimi on *em*, samaa nimeä käytetään myös monille muille kielille käännettyissä laitoksissa. Olisi kiinnostavaa tietää, miksi suomenkieliseen laitokseen on haluttu ottaa *emin* rinnalle sana *rakasta*. Kirjailijan intentio käy hyvin selville ilmankin.

Emin sivujen välistä tipahti viehättävä yllätys, terveiset kirjasuunnittelijalta. Sanna-Reeta Meilahti kertoo Thúyn kirjojen kansien kuvituksesta ja musta visualisoinnista. Thúyn suomennettujen kirjojen formaatti ja koko ulkoinen olemus ovat tavallisesta poikkeavia ja sopivat erinomaisesti kirjojen tyyliin. Ne ovat kirjojen tapaan samalla herkkiä ja voimakkaita. Tervehdys on osa Grafian Kirjasuunnittelijoiden killan kampanjaa, joka tuo esille kirjojen graafista suunnittelua. Kiitos!

Kim Thúy: *em – Rakasta (em)*. Suom. Marja Luoma. Gummerus 2021. 123 s.

Riitta Vaismaa